

Seibal, El Cayo városokkal. Piedras Negras, Palenque s több nagy peténi város már régen halott város volt, amikor alapították. Valószínű, hogy az általános menekülést megelőző évtizedekben, az első kivándorlók rajai építették. A mayák még birtokában voltak hatalmuknak, technikai tudásuk, akaratauk töretlen volt. A szükséges csatornák megépítése tehát nem okozhatott nagyobb gondot. Jongh figyelmét elkerülhették W. H. Holmes idevágó kutatásai is, noha tekintélyes részük összegyűjtve is megjelent már. (*Handbook of Aboriginal American Antiquities Part I.*) Holmes gazdag anyaggal bizonyítja, hogy az indián őskultúrák s különösen a mayák nagyszerűen értettek a kőfejtéshez s a kőfaragáshoz.

Valószínű mégis, hogy egyes maya emlékek anyaga műkö. A méltán csodálatos finomsággal «faragott» Palenqueből származó domborművek talán ilyen műkövek s az egykori művész a még lágy anyagban dolgozott. Ezt a nagy horderejű kérdést is csak a jövő részletes kutatásai dönthetik el.

A «jade»-ből készült maya faragványok, amelyek között világhírű a Tuxtla mellett talált szobrocska és a Leydenben őrzött tábla, mert dátumuk a legkorábbi maya dátum (a tuxtlai szobrocska keltezése Kr. e. 98 május 16, a leydeni tábláé Kr. u. 60 nov. 17.), már igen régen felszínre vetették az amerikai jade származásának kérdését. Minthogy sokáig hiába kutattak a jade előfordulása után, felmerült az a gondolat, hogy az Amerikában talált jade-tárgyak anyaga ázsiai eredetű s e gondolattal természetesen együttjárt egy igen kései korú ázsiai kereskedelmi kapcsolat feltételezése is.

A közelmúltban Ramon Mena, a mexikói ősrégészeti múzeum igazgatója és Cerda mérnök több helyen is találtak jade-teléreket Mexikóban. Gömbölyűre koptatott jade-kavicsokra leltek egyes folyók hordalékában s a nyomot követve, megtalálták a telérek kibúvását is.

Jongh igen helyesen állapítja meg, hogy az évtizedekig tartó tudományos háborúskodás, amely az amerikai jade kérdésében folyt, egy tévedésen mult. A mayák által felhasznált jade ugyanis nem az igazi, keleti jade, hanem a valódihoz csalódásig hasonló nefrit. A most felfedezett «jade» telérek is nefrit kibúvások.

A maya «cement», a műkövek és a «jade» problémája tanúsítja, hogy a régészet sohasem nélkülözheti a szakemberek hozzászólását. A természettudományok s az alkalmazott tudományok specialistái dönthetik csak el az alapvető kérdéseket. Az ó-maya birodalom gyors pusztulásának titkát is egy geológus fejtette meg először elfogadható módon. Az újabb északamerikai régész-expedíciók tagjai közt mindig sűrűbben és sűrűbben találkozunk nem régész szakemberekkel is. A geológus, a mineralógus, a mérnök, az asztrológus munkája nélkülözhetetlen. Részt kell venniük az ásásokban is. A növényi és az állati élet kutatói pedig a romváros

környékén találhatnak egy csomó olyan megoldandó kérdésre, ami az egykori kultúrával szorosan összefügg. Mert nem az a cél, hogy megszabadítsuk a romokat a feléjük boruló erdtől, hanem az, hogy életet öntsünk a régi tájékba s képzeletben odavarázsoljuk az egykori miliőt, mert csak így érthető meg egy régi kultúra maradéktalanul. (m. t.)

UJABB NEGYEDKORI FAUNA MAGYARORSZÁGRÓL

Néhány évvel ezelőtt nagy port vert fel tudományos körökben, de a napilapok olvasóinak táborában is az Eger-vidéki Subalyuk ősemberi lelete. A barlangot Hillebrand Jenő múzeum igazgató ajánlatára Mussolini-barlangnak nevezték el és a szakemberek hozzá láttak a nagyjelentőségű leletek tudományos feldolgozásához. A megszervezés körültekintő és fáradtságos munkáját a Földtani Intézet igazgatója, Lóczy Lajos vette kezébe. Nem kisebb dologról volt szó, mint hogy az első jelentős hazai ősembermaradványokat vizsgálják meg, azokkal az állati és növényi maradványokkal együtt, amelyek a barlangból napvilágra kerültek. Évek során át tartott a munka s ebben az esztendőben kezdi visszafizetni kamatait.

A Mussolini-barlang emlős maradványainak feldolgozását a Földtani Intézet egyik elsőrendű szakembere, Mottl Mária vállalta. A barlangot kitöltő agyagos képződmények alsó rétegcsoportja javamousterien-kori kőeszközöket tartalmazott, a kőszálikecske maradványaival. Az állatnak több száz csontját ásták ki. A hazai szőrványos kőszálikecske (*Capra severtzowi*- vagy *ibex-formakör*) leletek között a Mussolini-barlangbeli a legidősebb. Mottl beható tanulmány után kimutatta, hogy a hazai mousterien-kori kőszálikecske nem az alpesi, hanem a kaukázusi fajokkal rokon. Az állat maradványaiból sikerült bizonyos kiegészítésekkel egy majdnem teljes csontvázat összeállítani, ami most a Földtani Intézet múzeumának egyik büszkesége.

A kőszálikecske maradványai mellől, mint ritka érdekesség, a *Cuon alpinus* foga került elő.

A Cuon a kutyafélék családjába tartozik, az úgynevezett vadkutyák alcsaládját alkotja. A vadkutyák testszabásukban és szervezetükben megegyeznek a farkasokkal, de foguk száma csak 40, amennyiben alsó állkapcsukban csak 2—2 utózápfoguk van, tehát a farkasok fogazatára jellemző harmadik utózápfog hiányzik. A vadkutyák a negyedkor folyamán nem csak Ázsiában, hanem Középeurópában, egész Franciaországig el voltak terjedve. Napjainkban igazi vadkutyák élnek Kelet- és Középázsia hegyes vidékein (az alpesi vadkutyá), Tibetben és Indiában (az indiai vadkutyá), végül a maláji félszigeten, Jáván és Borneóban (a maláji vadkutyá).

Az alpesi vadkutyát a bennszülöttek na-

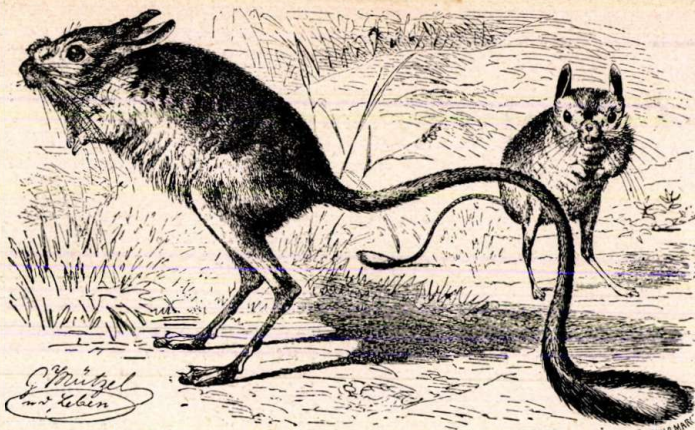
gyon ravasz és gyors állatnak tartják. Csapatosan jár vadászni és az emberre is veszedelmes, akár a farkas. Mintegy egy méter hosszú, 45 centiméter magas, erős, izmos ragadozó. A maláji és indiai vadkutya a nagyobb állatokat is bátran megtámadja. *Amsterdamban* tartottak egyet fogságban. Feljegyezték, hogy embernek, állatnak egyaránt nekiment. Ápolóját nem szerezte és a legkevésbé sem ragaszkodott hozzá. Nappal majdnem mindig aludt, éjjel pedig csaknem örjögve tombolt ketrecében. Húson kívül egyébhez nem nyult.

Junghuhn beszéli el a következőket: «Middőn 1846 május 14. a *Tandjung-Szodong* parti bokraiból kilépve, végignézttem a széles, homokos parton, azt hittem, hogy igazi csata-tér van előttem. A roppant teknősbékák csontjai, pajzsai százával heverték szanaszét a homokon. Egy-nemelyiket már fehérre szította a nap heve, másokban még ott rothadtak a bűzös belek, a többi pedig még nemrégiben szenvedhetett ki, mert friss vér csurgott belőlük. Valamennyi hanyatt hevert. Ez az a hely, ahol a teknősbékákat, midőn éjszakánként a tengerpartról a homokdombokig sétálgatnak, a vadkutyák megtámadják. Megragadják az óriási páncélosokat, marják, tépik a lábukat, fejüket s egyesült erővel még ezeket a roppant állatokat is fel tudják fordítani. Fölszaggatják haspáncéljukat és véres lakomat csapnak belőlük. Valóságos háborút viselnek a tenger labóival ezen a rémséges puszta helyen, ahová a jávai sohasem teszi lábát, de az őserdőben vándorló utas messziről fölismeri a töméntelen ragadozó madárról, mely magasan kering az undok hely fölött a levegőben.»

Ennek az érdekes állatnak a fogait találta meg *Mottl* Mária a *Mussolini-barlang* ősmaradványai között és hazánk negyedkori ősgérceseinek sorát egy újabb ritka állatfajjal szaporította.

A kőszálikecske és a vadkutya maradványai mellett megtalálta a barlangi oroszlán, a barlangi hiéna, a hiúz, zerge, őstulok, gimszarvas, gyapjasorrszarvú és az ősló csontjait és fogait is.

Sokkalta gazdagabb és változatosabb volt a felső rétegcsoporthoz ősgérces faunája. A leggyakoribb, uralkodó vad a jégkorszak óriástermetű medvéje, a barlangi medve. *Mottl* a maradványok sablonos leírása helyett összefoglalja mindazt, amit többéves munkálko-

Lófejű egér (*Alactaga Saliens* Gmel., A. Brehm után)

dása alatt a barlangi medvék, általában a medve-félék tanulmányozásából leszűrhetett. Az az irányelv vezette, ami két évtizede a legtöbb valamirevaló őseletbúvár munkásságát is kormányozza, tudniillik nem támaszkodik csupán az őselettudományra, hanem összehasonlító alapon a régens fajok élettanát is tekintetbe veszi. Ezt tette a hazai őslénytan valamennyi modern gondolkodású művelője, hogy csak az elhunytakat említsem, *Nopcsa Ferenc* báró, *Fejérváry G. Gyula* báró és *Lambrecht Kálmán*. De hát ez nem is lehet másként. Józan ésszel nem lehet falat vonni a kihalt és ma is élő szervezetek közé, hiszen egyik magyarázza a másikat. Rendszertan vagy fejlődéstan nem lehet meg őslénytan nélkül. A biológiában pedig már 1912-ben megmutatta *Abel*, a nagynevű bécsi őseletbúvár, hogyan kell az élő és kihalt szervezetek világát egységes alapon, egybefogó pillantással fölmérni és értékelni. Könyve, a *Palaeobiologie der Wirbeltiere* legalább annyira zoológia, mint paléontológia.

A *Mussolini-barlang* felső rétegcsoporthának gazdag faunájából néhány érdekesebb példát emelünk ki. Megtalálta *Mottl* a negyedkori sakál maradványát. Hazánkban a negyedkor elejéről (az úgynevezett praegläciálisból) ismertünk már sakál maradványokat, de a fiatalabb, jégkorszaki faunából eddig hiányzott. *Mottl* az állatnak egyetlen kézközépcsontját találta meg, ami ha nem is elégséges a sakál biztos kimutatására, mindenesetre intelmül szolgál a jövőnek, hogy ezt a kérdést is figyelemmel kell kísérni. Előkerült még a borz, a vidra, a nyuszt, hermelin, menyét és a görény több-kevesebb vázrész. Öröndetes lelet a ritka roszomáknak koponyája az alsó állkapcsával együtt. Eddig csak végtágtörédei kerültek napvilágra hazánk negyedkori üledékeiből.

többléte, KLISÉ: König és Bayer
BUDAPEST, WESSELENYI-U. ÉS ALMÁSSY-TER SAROK
CSENGÉRY-UTCA. TELEFON: 135-991.

Jó munka és gyors kiszolgálás.